

CPS^{RBC}/RWB^{bhg}

Ref: RWB^{BHG} / Advies 18

Advies nr. 18

aangaande de aanbeveling van de Europese Commissie betreffende een handvest voor onderzoekers en een gedragscode voor de rekrutering van onderzoekers

Dit advies werd voorbereid door de werkgroep «Handvest en Gedragscode» van de RWB^{BHG} die wordt voorgezeten door mevr. Mieke Gijsemans van de Vrije Universiteit Brussel.

Voorwoord:

Conform artikel 4 §1, 2^e lid van de Ordonnantie van 10 februari 2000 (B.S. 16.03.2000) houdende de oprichting van de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, achtte de raad het tijdens zijn plenaire vergadering van 14 december 2005 noodzakelijk om op eigen initiatief een advies uit te brengen over de Aanbeveling van de Europese Commissie van maart 2005 betreffende een Europees handvest voor onderzoekers en een Europese gedragscode voor de rekrutering van onderzoekers.

Handvest en Gedragscode

Dit advies heeft betrekking op het volgende document: "*Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the recruitment of Researchers*" (catalogusgegevens: EUR 21620 ISBN 92-894-9311-9).

Deze aanbeveling is het resultaat van de werkzaamheden van een permanente stuurgroep die door de Europese Commissie (*) werd opgericht en waarin drie Belgische vertegenwoordigers zetelen, onder wie de secretaris van onze raad. De stuurgroep wees op de noodzaak van een Europese structuur voor de loopbaan van onderzoekers, gezien het gebrek aan loopbaanvooruitzichten op lange termijn binnen de Unie, voornamelijk voor wie een universitaire carrière wenst uit te bouwen. Er werden reeds in 2004 in enkele lidstaten bepaalde initiatieven genomen zoals het "*Research Career Initiative (RCI)*" in Groot-Brittannië en "*Attracting & retaining researchers*" in Ierland. Andere landen lieten zich bij hun hervorming van het hoger onderwijs inspireren door het "*US tenure track model*", wat in Duitsland het document "*Junior-Professorship*" opleverde.

De uiteindelijke beleidsdoelstelling die de Commissie nastreefde bij de publicatie van haar aanbeveling in 2005, bestond erin om voor onderzoekers, werkgevers en financiers een kader te scheppen dat hen uitnodigt om op een verantwoorde en professionele manier op te treden in hun werkomgeving. Dit kader moet de Europese inspanningen ondersteunen om tegen 2010 700.000 extra onderzoekers in Europa aan het werk te krijgen. Europa moet dankzij dit kader in staat zijn om onderzoekers aan te trekken en om uitgeweken onderzoekers terug te halen en in Europa te houden. Op die manier kan het terrein worden voorbereid voor de uitbouw van een echte Europese arbeidsmarkt voor onderzoekers.

"Het doel van het Handvest is ervoor te zorgen dat de aard van de verhouding tussen onderzoekers en werkgevers of financiers bevorderlijk is voor succesvolle prestaties bij het genereren, overdragen, delen en verspreiden van kennis en technologische ontwikkeling, en voor de loopbaanontwikkeling van onderzoekers. Het Handvest erkent ook de waarde van alle vormen van mobiliteit als middel voor het bevorderen van de professionele ontwikkeling van onderzoekers." (Uittreksel uit het document waarop dit advies betrekking heeft).

De beginselen en vereisten van de Code zouden "de naleving moeten verzekeren van waarden zoals transparantie van het rekruteringsproces en gelijke behandeling van alle sollicitanten (...). Instellingen en werkgevers die zich aan de Gedragscode houden, geven openlijk te kennen dat zij zich ertoe verbinden om op een verantwoorde en respectvolle wijze te handelen en eerlijke raamvoorwaarden aan onderzoekers aan te bieden, met de duidelijke bedoeling bij te dragen tot de bevordering van de Europese onderzoeksruimte." (Uittreksel uit het document waarop dit advies betrekking heeft).

(*) Research Directorate "D" - European Research Area: The Human Factor – Mobility policy – The Steering Group Human Resources & Mobility in the ERA.

Werkgroep "Handvest en Gedragscode"

De werkgroep "Handvest en Gedragscode" kreeg van de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de opdracht om dit advies op te stellen. De werkgroep vergaderde op 9 en 24 februari 2006, en bestudeerde de verschillende artikels van de aanbeveling van de Europese Commissie. De artikels werden punt per punt getoetst aan de situatie binnen de universiteiten in het gewest die alle drie op het debat waren vertegenwoordigd. De werkgroep betreurt evenwel dat de industrie niet heeft deelgenomen aan de werkzaamheden.

Motivering

De plenaire vergadering van de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaf op 14 december 2006 de wens te kennen om te onderzoeken of er ernstige redenen bestaan waarom het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich beter niet achter deze aanbeveling zou scharen. Indien zou blijken dat er geen bezwaren bestaan, achtte de Raad het verder ook wenselijk dat het Gewest de Europese Commissie snel op de hoogte zou brengen van zijn beslissing om zich bij de aanbeveling aan te sluiten. Op die manier zou het Gewest een sterk signaal geven aan de internationale wetenschappelijke gemeenschap en duidelijk maken dat het handvest en de gedragscode in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zullen worden gerespecteerd. Dit zal vooral belangrijk zijn in het raam van de mobiliteit van de onderzoekers die in het 7^e Kaderprogramma voor onderzoek 2007-2013 van de Europese Unie nog beter zal worden ondersteund. De goedkeuring van de aanbeveling zou voor bepaalde ondertekenaars van het kaderprogramma zelfs een zekere criteriumwaarde kunnen hebben.

Advies van de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

2007 is niet veraf meer en dus nadert ook het 7^e Kaderprogramma voor onderzoek 2007-2013 van de Europese Unie met rasse schreden. Uiteraard is het belangrijk dat elke instelling zich binnen afzienbare tijd gaat afvragen welke interne modaliteiten zij zal moeten aanpassen met het oog op het handvest. De raad formuleert verder in dit advies overigens ook een aanbeveling in die zin voor de door het gewest gefinancierde onderzoeksprogramma's. Toch mag de waarde van het voorliggende document zeker niet worden overschat. Het gaat niet om een nieuwe reglementering: er wordt slechts een zeer algemeen kader aangeboden op basis van het gezond verstand. De raad benadrukt dat het echt interessant lijkt om het Gewest te positioneren als één van de belangrijkste regio's die actief zijn op dit vlak. Het voorgestelde initiatief heeft vooral een symbolische waarde en moet de internationale wetenschappelijke gemeenschap ervan overtuigen dat onderzoekers welkom zijn in onze regio.

De Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beveelt de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan om het Handvest voor onderzoekers en de Gedragscode voor de rekrutering van onderzoekers te ondertekenen, aangezien er geen bezwaren zijn om zich achter deze principes te scharen binnen de grenzen van haar bevoegdheden. Elk van de dertien individuele aanbevelingen die in het document worden geformuleerd, zijn eigenlijk aan de lidstaten gericht en een gewest kan zich slechts verbinden op de domeinen die tot zijn bevoegdheid behoren.

De raad voegt bij dit advies een ontwerptekst voor de toetredingsverklaring en beveelt ook aan om met het oog op een grotere zichtbaarheid een officiële zitting voor deze ondertekening te organiseren en hierop de Europese Commissaris voor Wetenschap en Onderzoek, de heer Janez Potocnik, uit te nodigen.

Kan een gewest het handvest ondertekenen?

Alle structuren die van ver of nabij betrokken zijn bij het onderzoek, worden uitgenodigd om het handvest te ondertekenen. Op dit ogenblik staan op de lijst van de ondertekenaars bijvoorbeeld de Regering van Litouwen, verscheidene Conferenties van Rectoren, het Franse CNRS en de Italiaanse CNR. Niets verbiedt de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om het handvest en de gedragscode te ondertekenen.

Statuut van het document van de Commissie

Het betreft een Aanbeveling van de Europese Commissie. Het gaat met andere woorden om een tekst die niet behoort tot één van de drie categorieën van dwingende wetteksten die de Europese Unie kan

uitvaardigen: Verordeningen, Richtlijnen en Beschikkingen. De aanbevelingen en adviezen van de Commissie zijn niet bindend en hebben een declaratoir karakter.

Verspreiding

Indien de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beslist om zich achter de aanbeveling te scharen, stelt de raad voor om aan de vzw BRAINS, ons Bridgehead-mobiliteitscentrum van het Europese ERA-MORE netwerk, de opdracht toe te vertrouwen om het document op zeer ruime schaal te verspreiden onder de regionale actoren die actief zijn op het vlak van onderzoek.

Bijkomende commentaren van de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het was niet de bedoeling om in dit advies elk van de talrijke paragrafen die het document telt, individueel te bespreken. Het merendeel heeft eenvoudigweg te maken met gezond verstand en wordt al geregeld door wetsbepalingen. De raad onderstreept dat de tekst van de Commissie in feite doorspekt is met "verzachtende" uitdrukkingen van het type "*as far as possible*" waardoor de draagwijdte van de tekst sterk wordt beperkt. En hoewel de raad voor enkele hieronder besproken punten enige nuancering wenst aan te brengen, benadrukt hij dat deze punten niet in het minst afbreuk doen aan zijn advies om het handvest en de code goed te keuren.

Programma's ter ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek die door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden gefinancierd

Met betrekking tot de programma's ter ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest financiert, beveelt de raad aan om het IWOIB te vragen om ervoor te zorgen dat niets in de reglementen in tegenspraak zou zijn met deze verbintenis. Er mag niet worden vergeten dat het begrip "beurs" bij de Europese Commissie weinig weerklank vindt. Bepaalde elementen zoals de evaluatie- en selectieprocedures, het publicatierecht, de regels van het intellectueel eigendom en de regels van het vrij onderzoek, moeten in ieder geval nauwkeuriger worden onderzocht.

Monitoring

Aangezien de Europese Commissie de lidstaten in haar 8^e aanbeveling uitnodigt om de nodige monitoringstructuren uit te bouwen om de evolutie van de toestand regelmatig te kunnen opvolgen, is de raad van mening dat een gewest dat de tekst ondertekent, zich er hoogstens toe verbindt om dit debat op het federale niveau op gang te brengen. De betreffende controlestructuur moet namelijk op dat niveau worden opgericht, met inachtneming van de samenwerkingsakkoorden tussen onze federale deelgebieden.

Definitie van "onderzoeker"

De tekst van de Europese Commissie gaat uit van een zeer brede definitie van het begrip "onderzoeker". Volgens de raad is die definitie te ruim aangezien ook wetenschappelijke journalistiek hieronder valt, maar zij komt nu eenmaal uit de Frascati Manual, dé internationale referentie inzake R&D-activiteiten. De raad zou de voorkeur hebben gegeven aan een minder ruime definitie waarin echter ook de doctorandi zouden zijn opgenomen. Dit is een terugkerende vraag van de Belgische delegaties.

Ondersteuning van de mobiliteit en de werkzekerheid van de onderzoekers

De tekst spreekt ook over een zeer sterke ondersteuning van de mobiliteit en de werkzekerheid, maar het wetenschappelijk onderzoek staat niet buiten de samenleving. Dit betekent dat de ondersteuning er moet komen binnen het bestaande reglementaire kader.

Met betrekking tot de paragraaf "Waarde van mobiliteit", wil de raad – die de tekst goedkeurt – toch opmerken dat bepaalde problemen verbonden blijven met de Europese structuur en reglementering. De vzw BRAINS, die door de Europese Commissie wordt gesteund, droeg voor één van deze problemen een praktische oplossing aan door mee te werken aan de ontwikkeling van een "*complete tailored protection for Researchers on the move*" op het vlak van verzekeringen. Voor wat de intersectorale mobiliteit tussen de privésector en de overheidssector betreft, is het op dit ogenblik duidelijk dat een universiteitsprofessor er hoegenaamd geen belang bij heeft om het academisch milieu te verlaten voor de privésector, aangezien zijn statuut als overheidsambtenaar veel voordeliger blijft. De anciënniteit van een onderzoeker uit de privésector wordt dan weer niet gevaloriseerd, indien hij de overstap naar de universiteit maakt.

Situatie waar in eerste instantie aan moet worden gewerkt: de mobiliteit tussen onze drie Belgische gewesten!

Ver weg van sommige andere debatten, wil de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest er tot slot voor pleiten dat de drie gewesten waaruit ons land bestaat, zich samen zouden inzetten voor een grotere mobiliteit van de onderzoekers tussen hun verschillende grondgebieden. De raad betreurt dat deze mobiliteit soms nog problematischer verloopt dan eender welke andere vorm van internationale mobiliteit.

Verklaring die door de Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ter ondertekening wordt voorgelegd aan de heren Ministers Charles Picqué & Benoît Cerexhe

...

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verklaart zich achter de principes te scharen die worden uiteengezet in het document « Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the recruitment of Researchers (catalogusgegevens: EUR 21620 ISBN 92-894-9311-9)». De ondertekening moet worden begrepen binnen de grenzen van de regionale bevoegdheden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zoals deze werden vastgelegd in de afgesloten akkoorden aangaande de werking van de Belgische staat.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wenst te worden erkend als een gewest dat de fundamentele ideeën en principes van het genoemde document respecteert, toepast en promoot.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verheugt zich verder over de groeiende aandacht van de Europese Commissie voor het wetenschappelijk onderzoek en over haar zichtbare bereidheid om de totstandkoming van een Europese kennismaatschappij mee te ondersteunen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verbindt zich ertoe om al zijn partners in de onderzoekswereld, aan de universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten, in de industrie, de dienstensector en bij de overheden uit te nodigen om zich achter dit initiatief te scharen, rekening houdend met hun eigen specifieke kenmerken en opdrachten, en met inachtneming van hun autonomie.